

якими поліція має повноваження щодо їх документування (оформлення протоколів про адміністративні правопорушення), або прийняття за розглядом справи відповідної постанови (про накладення адміністративного стягнення або закриття провадження), або документування і прийняття рішення одночасно. Вважаємо за можливе використання такого поняття під час розгляду питань про адміністративно-юрисдикційну діяльність поліції.

Таким чином, компетенція Національної поліції України щодо прийняття адміністративно-юрисдикційних актів – це сукупність визначених законодавством повноважень Національної поліції щодо розгляду та вирішення справ про конкретні адміністративні проступки і застосування за їх вчинення заходів адміністративної відповідальності, що оформлюється у вигляді постанови про застосування адміністративного стягнення [8, с. 217].

Список бібліографічних посилань

1. Миронюк Р. В. Акти-дії органів адміністративно-деліктної юрисдикції як вид правозастосовних актів публічної адміністрації. *Адміністративне право і процес*. 2013. № 2 (4). URL: <http://applaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/2-4-2013/item/179-akty-diyi-orhaniv-administrativno-deliktnoyi-yurysdyktsiyi-yak-vyd-pravozastosovnykh-aktiv-publichnoyi-administratsiyi-myroniuk-r-v> (дата звернення 02.11.2017).
2. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення 22.10.2017).
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : закон України від 07.12.1984 № 8073-X // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 22.10.2017).
4. Шевчук С. Делегирование государственных полномочий как реализация компетенции государственного органа. *Юридическая практика*. 1997. № 5. С. 4–5.
5. Лазарев Б. М. Компетенция органов управления. М. : Юрид. лит., 1972. 280 с.
6. Гусаров С. Видання актів управління юрисдикційного характеру в системі органів внутрішніх справ. *Вісник Академії управління МВС*. 2009. № 2. С. 6–14.
7. Василів С. С. Теоретичні основи розмежування підвідомчості розгляду справ про адміністративні правопорушення. *Адміністративне право і процес*. 2014. № 2 (8). URL: <http://applaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/2-8-2014/item/303-teoretychni-osnovy-rozmezhuвання-pidvidomchosti-rozhlyadu-sprav-pro-administrativni-pravoporushennya-vasyliv-s-s> (дата звернення 22.10.2017).
8. Салманова О. Ю. Правові акти в управлінській діяльності Національної поліції України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2016. 455 с.

Одержано 03.11.2017

УДК 351.74(477)

Людмила Василівна САПЕЙКО,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент

кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6911-8283>

ФОРМУВАННЯ КАДРОВОГО СКЛАДУ МІЛІЦІЇ В 60–70-х РОКАХ XX СТОЛІТТЯ

Впорядкуванню діяльності радянської міліції, визначенню її основних завдань, обов'язків та прав сприяло прийняття в 1962 році Положення про радянську міліцію. Однак, даний нормативний акт, як і більшість правових документів того часу, не був позбавлений ідеологічного змісту. Згідно Положення на роботу в міліцію мали прийматися громадяни СРСР, морально витримані та безмежно віддані соціалістичній батьківщині та комуністичній партії Радянського Союзу. Крім того, робітники міліції повинні були мати необхідну підготовку, бути чесними, сміливими, дисциплінованими та пильними, самовіддано виконувати службовий обов'язок, не шкодуючи сил, а якщо знадобиться й свого життя.

На той період найгостріше постала проблема підбору кадрів для служби в міліції. В дослідженнях з окресленої тематики зауважується, що для її вирішення вдавалися, як правило, до прийомів, що застосовувалися раніше, ефективність яких була невисока. До їх числа відносилася «мобілізація» комуністів та комсомольців в міліцію. Суттєвим недоліком була відсутність в таких осіб відповідної фахової підготовки. Так, до 1966 року лише 9 % керівного складу міліції мало вищу юридичну освіту, а середню юридичну підготовку – 18,5 %. Серед рядового складу було лише 11,7 % співробітників з середньою освітою [1, с. 275].

Інколи непрофесіоналізм окремих працівників міліції призводив до трагічних наслідків. Зокрема, в наукових джерелах наводиться приклад резонансної справи, яка поставила під загрозу не тільки авторитет міліції, але й державного виконавчого апарата в цілому. В червні 1963 року в м. Кривий Ріг працівники міліції виявили невинуватого грубість при затриманні п'яного військовослужбовця строкової служби. Їх подальші непрофесійні дії призвели до розростання приватного конфлікту до масштабу масових безладів, в яких, по різних оцінках, приймало участь від 1000 до 6000 осіб, коли «хуліганствующи елементи» почали зводити рахунки з окремими працівниками міліції. Результатом протистояння стали четверо вбитих, 15 поранених, приблизно 3000 осіб постали перед судом, 1500 з них отримали тюремні строки, інші – адміністративний арешт на 15 діб. Виправдано лише 1 особу – жінку, яка бачила, хто кинув камінь та розбив голову обласного партійного працівника [2, с. 30–31].

На проблеми в діяльності правоохоронних органів зверталася увага в постанові ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР «Про заходи з посилення боротьби зі злочинністю» від 23.07.1966 № 571 [3]. Зокрема, підкреслювалося, що партійними та іншими радянськими органами здійснений ряд заходів по підсиленню боротьби з порушеннями громадського порядку. Однак визначені партією завдання по зміцненню законності, викоріненню злочинності та причин, що їх породжують, вирішуються повільно. При загальному деякому зниженні злочинності в країні не спостерігається помітного скорочення кількості небезпечних злочинів; збільшуються правопорушення серед неповнолітніх. Також, зазначалося, що серйозні недоліки існують в роботі з попередження правопорушень, розкриттю злочинів, розшуку злочинців, що переховуються, по перевихованню засуджених в місцях позбавлення волі. Недооцінюється небезпека для суспільства злісного хуліганства, посягань на життя, здоров'я та гідність громадян.

Однак, нарікання з боку вищого керівництва СРСР на роботу правоохоронних органів, окремі «косметичні» заходи щодо покращення роботи зазначених органів, зміна підпорядкування міліції, певне поліпшення матеріально-технічного оснащення органів внутрішніх справ, підвищення заробітної плати працівників тощо, залишали їх роботу незадовільною.

Тому, в постанові ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР «Про серйозні недоліки в діяльності міліції і заходи з подальшого її укріплення» від 19.11.1968 № 902-316 [4] вже зверталася увага на необхідність забезпечити комплектування міліції шляхом ретельного відбору кращих представників трудящих, підготовлених та грамотних людей, здатних за своїми політичними та діловими якостями успішно виконувати покладені на органи міліції завдання. Встановлювалося, що комплектування міліції повинно здійснюватися, як правило, по направленням колективів трудящих з обговоренням кандидатур, що рекомендуються, на зборах партійних, профспілкових та комсомольських організацій. В свою чергу органи міліції були зобов'язані інформувати громадськість підприємств, установ та організацій про роботу в міліції рекомендованих ними осіб.

Також, зазначеною Постановою визнавалося за необхідне збільшити строки первинної підготовки рядового складу міліції, дільничних уповноважених та інших працівників органів внутрішніх справ, укріпити та розширити навчально-матеріальну базу первинної підготовки, покращити якість навчання осіб, що вперше приймаються на службу.

Завдяки новим підходам до комплектування міліції в кінці 1960-х років 70 % керівного та рядового складу мали як середню, так і вищу або незакінчену вищу освіту.

На підставі наукових досліджень вбачається, що в кінці 60-х і в 70-х роках відбувався розвиток мережі навчальних закладів, в яких велася професійна підготовка працівників міліції. Були створені міжреспубліканські та міжобласні школи підготовки молодшого і середнього керівного складу на 300–350 навчальних місць. Також, розроблені диференційовані програми первинної підготовки міліціонерів, дільничних інспекторів, інспекторів дорожнього нагляду та ДАІ, молодших інспекторів по обслуговуванню техніки та зв'язку. В ці роки було покладено початок спеціалізації навчальних закладів. Більш ніж в два рази збільшилася кількість середніх спеціальних навчальних закладів системи МВС, розширювалася мережа вищих шкіл. При вищих

школах відкривалися факультети і курси підвищення кваліфікації керівних кадрів. В 1973 році була створена Академія МВС СРСР [1, с. 278–279].

У Києві з 1960 року працювала Вища школа МВС УРСР (з 1962 року – Вища школа МОГП УРСР, а з 1966 р. – Київська вища школа МОГП СРСР). Крім стаціонарного відділення вона мала й велике заочне. Юристів середньої кваліфікації для органів міліції УРСР готували Донецька, Івано-Франківська, Львівська та Одеська середні спеціальні школи міліції [5].

Професійна підготовка працівників міліції в навчальних закладах поступово почала приносити позитивні результати. Збільшилася кількість осіб, здатних кваліфіковано вирішувати завдання по боротьбі зі злочинністю та попередженню правопорушень, зменшилися нарікання з боку населення на роботу міліції, підвищився престиж професії.

Список бібліографічних посилань

1. Мулукаев Р. С., Малыгин А. Я., Епифанов А. Е. История отечественных органов внутренних дел : учебник для вузов. М. : NOTA BENE, 2005. 336 с.

2. Мартыненко О. А., Самогичев В. А. Преступления сотрудников органов внутренних дел Украины : монография. Харьков : Права людини, 2013. 286 с.

3. О мерах по усилению борьбы с преступностью : постановление ЦК КПСС и Совета Министров СССР от 23.07.1966 № 571. URL: <http://lawru.info/dok/1966/07/23/n1190658.htm> (дата звернення: 31.10.2017).

4. О серьезных недостатках в деятельности милиции и мерах по дальнейшему ее укреплению : постановление ЦК КПСС и Совета Министров СССР от 19.11.1968 № 902-316. URL: <http://lawru.info/dok/1968/11/19/n1189988.htm> (дата звернення: 31.10.2017).

5. Михайленко П., Довбня В. Міліція України у складі Міністерства охорони громадського порядку УРСР (1962–1968 рр.). URL: <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/47407> (дата звернення: 01.11.2017).

Одержано 02.11.2017

УДК 82.091

Микола Миколайович САППА,

*доктор соціологічних та кандидат фізико-математичних наук, професор,
професор кафедри соціології та психології факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2242-1004>*

ПЕРШИЙ ДЕТЕКТИВНИЙ ТВІР З УЧАСТЮ ПОЛІЦІЇ БУВ СТВОРЕНИЙ НА ХАРКІВЩИНІ

Боротьба розуму і справедливості проти сил зла і насилля є головною темою детективної літератури. При цьому, як зазначається в монографії О. М. Бандурки та А. С. Бандурки [1, с. 219–222], «обов'язкова якість детектива як жанру – кінцеве торжество добра. Яким би не був винахідливим і підступним злочинець – фінал невідворотний. Порок буде покараний». З часом у цьому літературному напрямку відокремився особливий жанр – «поліцейський роман» (англ. – police novel), як жанр літературного твору, що лежить на стику детектива і виробничого роману і у якому головними героями є поліцейські, які ведуть боротьбу із злочинністю. Зазначимо, що справжній художній детектив завжди несе в собі глибокий соціальний зміст, що розкриває коріння і причини правопорушень, застерігає читачів від протиправної поведінки. Безумовно, що така література має значний вплив на молодь – на формування її правових знань та правової свідомості, на її поведінку, на позитивне ставлення молоді до поліції. В помітному числі випадків читання пригодницької літератури, де діють розумні і сміливі поліцейські, впливає й на вибір молоддю людиною її професійного шляху – вступу до навчальних закладів з підготовки правоохоронців.

На жаль, в історичному огляді детективної літератури, що був зроблений у книзі [1], не розглянуті її українські витоки. Взагалі, в українській літературі зародження та утвердження детективного жанру пов'язують з ім'ям В. Винниченка, який, як стверджують у роботі [2, с. 36], вперше випробував цю прозову форму в повісті «На той бік» (1919), і використовував пізніше в романах «Сонячна машина» (1921–1924) та «Поклади золота» (1926–1927).